

SAĞIM VE UYULMASI GEREKEN KURALLAR**Uzm. A. Mutlu UYGUR**

Süt, tarihin başlangıcından beri toplum hayatında önemli bir yere sahip olmuş ve gelecek kuşaklar içinde önemini koruyacak bir gıda maddesidir. Sağlıklı gelişme için gerekli olan temel maddelerin hemen hemen tümünü içeren süt, dengeli beslenmenin de temel unsurudur.

Sağım, "laktasyondaki bir hayvanın memelerinde devamlı olarak salgılanan sütün belirli zaman aralıkları ile alınması için uygulanan bir dizi işlem " olarak tanımlanabilir.

Süt sığırcılığında sağım, günlük işler için harcanan zamanın % 60'ını oluşturmaktadır. Mekanizasyon olanağı olan işletmelerde sağımın payı % 50, işgücünün yoğun kullanıldığı işletmelerde bu değer % 75'e ulaşmaktadır. Bu nedenle sağım, süt sığırcılığında üzerinde durulması gereken önemli günlük işlerden birisidir.

İnek doğumdan sonra yavrusunu emzirmek için süt vermeye başlar. Süt verimi buzağılamadan sonraki birinci haftadan itibaren giderek artar ve 1-2 ay içinde en yüksek düzeye ulaşır. Daha sonra ise her gün giderek azalır. Süt verimi ineğin yetiştirici tarafından bir sonraki süt verim dönemi için kendini hazırlaması amacıyla kuruya çıkarılmasına kadar devam eder.

İneğin kuruda kalma süresi 40 günden az 80 günden fazla olmamalıdır. Yapılan araştırmalar kuruya çıkarma ve buzağılama arasındaki dönemin 40 günden az veya 80 günden fazla olması halinde bir sonraki üretim dönemindeki süt veriminde azalma olduğunu göstermektedir. Memelerin dinlenmesi ve bir sonraki üretim dönemine hazırlanabilmesi için en az 40 gün gerekmektedir. 80 günden uzun süren kuru dönemler ise ineklerin yağlanmalarıyla sonuçlanabilir ve bir sonraki laktasyon dönemi için uygun olmayan bir hale gelmelerine neden olabilir .

Sağımda 3 temel kurala uyulması gerekmektedir;

- İneğin sağıma hazırlanması ve sütün indirilmesi için memenin uyarılması,
- Memenin kontrolü ve sağım hijyeni,
- Sağım makinasının temizliği ve bakımı.

İneğin sağıma hazırlanması ve sütün indirilmesi için memenin uyarılması: Süt meme derinliğinde yerleşik olarak bulunan alveoller tarafından günlük olarak üretilmektedir. Süt sağılana kadar alveoller içinde depolanır. Sütün hızlı bir şekilde indirilmesinde, ineğin sütü bırakmasına yardımcı olmak için uyarılması gerekmektedir. Memeye yapılacak masaj, buzağının süt emmesi, süt sağım makinasının sesi ya da süt kovalarının sesi uyarı için yeterlidir.

Uyarım yapıldıktan sonra beynin hipofiz ön lobundan oksitosin hormonu salgılanmaya başlar. Oksitosin kan yoluyla meme dokusuna taşınır. Alveolleri çevreleyen kas liflerinin kasılma ve gevşemelerine neden olur. Sütün, yaklaşık % 60 ' ı alveoller ve alveollerden çıkan küçük kanallar içinde depolanır. Geri kalan süt büyük kanallarda ve meme bezi haznesinde depolanır.

Sağım makinasıyla veya elle sağım uygulandığında, sıkma ve gevşeme kuvvetinin etkisiyle sütün büyük kanallara ve meme bezine akması sağlanır ve süt kovaya indirilir. Sağım tekniklerinin yanlış uygulanması sütün zor indirilmesine, mastitis olarak bilinen meme sorunlarına neden olmaktadır.

Birçok süt sığırı işletmesinde, genellikle uyarım için uzun bir süre harcanmakta, ardından sağıma geçilmektedir. Yapılan çalışmalar, memeye yapılan uyarımların 2-6 dakika arasında değiştiğini göstermektedir. Ancak uzun uyarım süresi süt verimini düşürmekte, sağımı yavaşlatmakta, somatik hücre sayısının artmasına ya da mastitise neden olmaktadır.

Kandaki en yüksek oksitosin hormonu düzeyine, uyarım başladıktan 1 dakika sonra ulaşılmaktadır. Oksitosinin düzeyi 1,5-2 dakika bu şekilde seyretmekte ve sonra hızlı bir şekilde önceki düzeyinin yarısına düşmektedir. Böylece memeden akan süt miktarı azalmaktadır. Sütü en iyi şekilde indirebilmek için 1 dakika uyarım yapıldıktan sonra sağım pençesi (başlıkları) takılmalıdır.

Yapılan çalışmalar uyarım süresine özen gösterilmediği takdirde memeden akan süt miktarının azaldığı ve sağım süresi uzarken süt veriminin düştüğünü göstermiştir.

Memenin kontrolü ve sağım hijyeni: İyi kalitede süt üretilebilmesi için hijyenik koşullar önemlidir. Yüksek bakteri sayımı olan süt hem sütü işleyecekler için problemlere neden olur, hem de daha düşük kalitelidir. Sağılan sütte bulaşma olmaması için ineklerin mastitisten uzak tutulmaları ve sağım öncesinde memelerin temiz ve kuru olması gerekir.

Sağımdan önce her meme çeyreğinden 3-4 sıkımın alınması çok yararlı bir uygulamadır. Bu şekilde klinik mastitis, erken dönemde saptanabilir. Sütün aşağı indirilmesi için uyarıma yardımcı olunur. Böylece, mastitis riski azaltılabilir. Süt ön kontrol kabı kullanımına, memenin yıkanması ve kurulanması öncesi başvurulmalıdır. Bu yöntem meme enfeksiyonlarını % 7- 18 oranında azaltabilmektedir. Meme yıkandıktan sonra uygulama yöntemin etkinliğini azaltmaktadır .

Mastitis enfeksiyonları gelişimi, meme başlarının bakterilere açık bir yapı olması ve bu nedenle meme kanalında çok kolay yayılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Mastitise neden olan bakteriler, sağım sırası ya da sonrasında meme kanalına girerler. Meme başlarının yanlış yıkanması ve kurulanması bakterilerin meme içine girerek meme kanalından yukarılara doğru hareket etmesine olanak sağlar.

Ön sağım, meme başında biriken bakterileri meme dışına fırlattığı için enfeksiyon gelişimini önlemektedir. Ayrıca bu yöntem, memede kızarıklık, şişme, sertleşme, sulu süt, iplikçik ve pıhtı oluşumlarını da belirlemede yardımcı olmaktadır. Bu şekilde yakın zamanda ortaya çıkabilecek mastitis oluşumlarının da önüne geçilmiş olacaktır. Ön sağımın yapıldığı toplama kaplarının üst zemini siyah renkte olmalıdır.

Mastitis etkeni havada ve ineğin bulunduğu ortamda yaşamaktadır. Bu nedenle sütün yere sağılması yanlış bir uygulamadır. Sütün yere sağılmasıyla, ortamdaki organizmaların ayaklar ile yatma yerlerine kadar taşınmasına yardımcı olunacaktır. Meme başlarının kontrolünden sonra meme başlarının temizliğine geçilebilir. Meme başlarının temizliği elle ovalayarak ya da su tabancasıyla su püskürterek yapılabilir. Yıkama işleminde yalnızca meme başları ve meme başlarının 5 cm üstü yıkanmalıdır. Memenin tamamının yıkanması yanlış bir uygulamadır. Yıkama sonrası her bir hayvanın meme başı, başka bir kağıt havluyla kurulanmalıdır. Bez ya da havlu kullanımı sağlam ineklere de mastitisin bulaşmasına neden olacaktır. Meme başlarını yıkarken çok fazla su kullanımından kaçınılmalıdır. Fazla yıkama meme başlarının kurumasına neden olur.

Sağım dan sonra meme başlarındaki süt kanalları halen açık olduklarından buradan mikroplar kolayca içeri geçip hastalığa yol açabilirler. Bu nedenle, meme başları sağım sonrası mutlaka dezenfekte edilmelidir. Meme temizleme solusyonları kullanımı meme başı çevresindeki bakteriyel yoğunluğu azaltmada etkilidir.

Sağım makinasının temizliği ve bakımı: Sağım makinasının her sağım sonrası alkali, haftada bir de asidik temizleyicilerle yıkanması ve ardından durulanması önerilmektedir. Günlük temizlikler süt yağı ve bulaşığını temizlemeye yöneliktir. Ancak ilerleyen dönemlerde memeliklerde, sağım pençesi gövdesinde, contalarda süt taşı birikimi başlamaktadır. Bu nedenle alkali ve asidik temizleyicilerin uygun kullanımı önem taşımaktadır.

Temizliği doğru yapılmamış sağım makinalarının temizliğinde asidik solusyonlar yetersiz kaldığında, sağım makinası özel fırçalarından yararlanılmalıdır. Su sıcaklığı ne çok sıcak ne de çok soğuk olmalıdır. Sıcak su memeliklerin kısa sürede bozulmasına, soğuk su ise bulaşıkların kalmasına neden olur. Suya el daldırıldığında yakmıyorsa rahatlıkla temizlikte kullanılabilir. Memelik lastiklerinin kauçukları 2,5 milyon nabızdan sonra özelliklerini kaybeder, sertleşir ve çatlar. Bu memelik lastiklerin kullanımı, memelerde dem ve sonraki aşamada mastitis oluşumuna uygun ortam hazırlar.

Sağım makinasında memelik lastikleri dışında, kısa ve uzun vakum hortumları, contalar da özelliklerini kaybettiğinde değiştirilmelidir. Bu parçalar vakum kaçaklarına neden olduğu için sağım süresini uzatır, memede sorunların oluşmasına neden olur. Ayrıca yılda bir kez sağım makinasının servisine mekanik işlev testi yaptırılmalıdır.

Sağıma başlamadan önce memeliklerin, sağım kovasının sudan geçirilmesi önerilmektedir. Ayrıca sağım sırasında bir kovaya dezenfektan bir kovaya da durulama suyu konularak bir inekten diğerine geçerken sağım başlıkları içine daldırılabilir. Ancak her 10 sağımdan sonra durulama suyunun ve dezenfektanlı suyun değiştirilmesi gereklidir.

Stnz bol, kazancınız bereketli olsun....